

Raad voor de
rechtspraak

De minister voor Rechtsbescherming

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t (088) 361 00 00
f (088) 361 00 22
www.rechtspraak.nl

datum 26 augustus 2022
doorkiesnummer
e-mail
ons kenmerk
uw kenmerk
onderwerp Aanvullend advies Tijdelijke wet uitwisseling persoonsgegevens
UHP KOT

Geachte heer ,

Bij brief van 13 juli 2022, kenmerk , verzocht u de Raad voor de rechtspraak (hierna: de 'Raad') advies uit te brengen inzake het conceptwetsvoorstel houdende regels aangaande een tijdelijke uitwisseling van persoonsgegevens ter identificering van de ouders die gedupeerd zijn als gevolg van problemen bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslag en geconfronteerd zijn met uithuisplaatsing van kinderen (hierna: het 'Wetsvoorstel'). Op 11 juli 2022 heeft de Raad, zonder de gerechten te hebben kunnen consulteren in verband met de zeer korte adviestermijn, advies uitgebracht over een eerdere versie van het Wetsvoorstel.

HET WETSVOORSTEL

Het Wetsvoorstel geeft uitvoering aan de toezegging van de minister voor Rechtsbescherming in het debat over uithuisplaatsingen van 12 mei 2022 om de Tweede Kamer te zullen informeren over hoe hij juridisch en technisch gaat regelen dat de betrokken instanties weten wie de ouders en kinderen zijn die gedupeerde zijn bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslag en te maken hebben gekregen met gedwongen uithuisplaatsing van hun kind(eren). In de Kamerbrief van 3 juni 2022 is deze toezegging nader toelicht en is dit Wetsvoorstel aangekondigd.¹

Dit Wetsvoorstel voorziet in de verwerking en verstrekking van persoonsgegevens ten behoeve van de volgende doelen:

- a. het identificeren van de groep uithuisgeplaatste kinderen en de (stief)ouders die gedupeerde zijn bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslag en te maken hebben gekregen met gedwongen uithuisplaatsing van hun kind(eren) (hierna: de 'UHP KOT-ouders');
- b. het doen van een ondersteuningsaanbod aan de UHP KOT-ouders of hun uithuisgeplaatste kinderen, en
- c. de reflectie op het eigen handelen door de Raad voor de Kinderbescherming, gecertificeerde instellingen en de gerechten inzake de dossiers van de uithuisgeplaatste kinderen van UHP KOT-ouders.

¹ Kamerbrief 'Actie op toezegging en moties uithuisplaatsingen kinderopvangtoeslag' van 3 juni 2022.

Raad voor de
rechtspraak

datum 26 augustus 2022
kenmerk
pagina 2 van 5

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.²

ADVIES

Algemeen

De Raad spreekt zijn waardering uit voor het feit dat veel van de suggesties uit zijn op 11 juli jl. uitgebrachte advies en de eerdere ambtelijke adviezen in deze nieuwe versie van het Wetsvoorstel zijn overgenomen. Of de huidige versie van het Wetsvoorstel goed uitvoerbaar is en in voldoende mate bijdraagt aan het realiseren van de in dit Wetsvoorstel genoemde doelen is echter zeer de vraag.

Zoals in onze eerdere adviezen over dit Wetsvoorstel aangegeven, is de Rechtspraak bereid de gegevens over uithuisplaatsingen te verstrekken. De Raad heeft daarbij benadrukt dat er geen sprake mag zijn van precedentwerking. Enkel de uitzonderlijke situatie die is ontstaan als gevolg van de toeslagenaffaire maakt dat de Rechtspraak bereid is haar medewerking te verlenen.

Hoewel de minister, volgens het Wetsvoorstel, zorg draagt voor de lijst van UHP KOT-kinderen door de persoonsgegevens te koppelen, kan hij deze verantwoordelijkheid inhoudelijk moeilijk waar maken, omdat de betreffende data niet onder de minister berust. De Belastingdienst/Toeslagen en de Rechtspraak zijn nodig om die koppeling van persoonsgegevens zo goed als mogelijk trachten samen te stellen. Dat vraagt om technische waarborgen en tests vooraf, die nog niet hebben plaatsgevonden.

Zoals in eerdere adviezen aangegeven voorziet de Raad een groot aantal knelpunten die zich in de uitvoering kunnen gaan voordoen. Dit is mede het gevolg van het feit dat afgegaan moet worden op de uitkomst van de koppeling die maar tot op zekere hoogte betrouwbaar zal zijn. Enkele risico's die zich hierbij kunnen voordoen:

- ouders (en andere betrokkenen) die niet in aanmerking komen voor een ondersteuningsaanbod komen ten onrechte in beeld;
- ouders (en andere betrokkenen) worden benaderd terwijl zij niet benaderd willen worden;
- ouders (en andere betrokkenen) worden onbedoeld overgeslagen of niet bereikt.

Hoewel de Rechtspraak van nature een terughoudende opstelling betracht als het gaat om afwegingen van politiek en beleid, wil de Raad via dit advies zijn grote zorgen uiten over de uitvoering. Dit klemt te meer nu het opstellen van het Wetsvoorstel en het uitdenken van de uitvoering (noodgedwongen) parallel zijn geschakeld. In het algemeen gaat aan het opstellen van een wetsvoorstel een traject vooraf waar de beleids- en uitvoeringsaspecten al zo veel mogelijk zorgvuldig in kaart zijn gebracht. Deze tijd ontbreekt nu.

² De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklust van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

Raad voor de
rechtspraak

datum 26 augustus 2022
kenmerk
pagina 3 van 5

Afhankelijkheid van de technische uitwerking

De Raad constateert dat dit wetgevingstraject de wetgever en de organisaties die straks belast zijn met de uitvoering van deze wet in een lastige positie plaatst: enerzijds is er het besef dat het verwerken en verstrekken van persoonsgegevens voor de in het Wetsvoorstel genoemde doelen niet zonder wettelijke regeling kan; anderzijds zullen de resultaten van de in het Wetsvoorstel voorgestelde werkwijze pas bekend worden zodra de koppeling is gemaakt met de data van de Belastingdienst / Toeslagen en kan er over de uitvoerbaarheid van het Wetsvoorstel nog maar weinig concreets worden gezegd zolang de in het Wetsvoorstel voorgestelde verwerking en verstrekking van persoonsgegevens niet in de praktijk zijn gebracht. Met andere woorden: de wetgeving loopt vooruit op de technische uitwerking terwijl voor een zo goed mogelijk uitvoerbare wet de technische uitwerking idealiter juist vooraf zou moeten gaan aan het opstellen van de wetgeving. In die zin zal in de consultatiefase hoe dan ook nimmer compleet inzicht kunnen worden verkregen in de technische (on)mogelijkheden.

Betrouwbaarheid van de gegevens

Zoals de Raad al in zijn eerdere advies heeft gesignaleerd is het de vraag in hoeverre met dit Wetsvoorstel alle uithuisgeplaatste kinderen van UHP KOT-ouders kunnen worden geïdentificeerd. Hierbij is van belang op te merken dat de Rechtspraak een organisatie is die grotendeels met papieren documentatie werkt, waarbij gegevens handmatig worden geregistreerd in de processystemen. Deze registratie vindt plaats met het oog op de financiering door de minister van Justitie en Veiligheid, per zaak. Het behoeft geen betoog dat deze werkwijze beperkingen met zich meebrengt voor de uitvoering van het nu voorliggende Wetsvoorstel.

Om de betrouwbaarheid van de lijst zo groot mogelijk te laten zijn, zullen de gegevens iteratief gekoppeld moeten gaan worden. Dit betekent dat vermoedelijk een aantal keer een koppelproces doorlopen gaat worden. De Raad realiseert zich dat dit vanuit het oogpunt van privacy geen ideale werkwijze is, maar met het oog op de betrouwbaarheid heeft deze aanpak de sterke voorkeur.

Ruime omschrijving gegevens

Hoewel de toevoeging van 'adresgegevens' aan de opsomming van te verwerken en verstrekken persoonsgegevens de kans op identificatie van uithuisgeplaatste kinderen van UHP-KOT ouders vergroot, is de Raad er nog steeds van overtuigd dat het verstandiger is om een ruimere omschrijving van de te verstrekken persoonsgegevens te hanteren, welke past bij de wet- en regelgeving op het gebied van gegevensbescherming en de mogelijkheid biedt voor de betrokken partijen om de juiste combinatie van persoonsgegevens te selecteren ten behoeve van de koppeling. Evenals in zijn advies van 11 juli jl. adviseert de Raad om de expliciete opsomming van persoonsgegevens in artikelen 3 en 4 te vervangen door de algemenere omschrijving 'de ten behoeve van het in artikel 2, tweede lid, onderdeel a, genoemde doel noodzakelijke categorieën persoonsgegevens'. Een ruimere omschrijving biedt aan de Belastingdienst / Toeslagen, de minister voor Rechtsbescherming en de Rechtspraak de ruimte om de nodige afstemming te laten plaatsvinden over de noodzakelijke categorieën persoonsgegevens ten behoeve van het doel in relatie tot de technische (on)mogelijkheden. Daarnaast verkleint een ruimere omschrijving van de persoonsgegevens het risico dat ondanks alle inspanningen en goede bedoelingen de betrokken organisaties na inwerkingtreding van deze wet geconfronteerd worden met de situatie dat de verwerking, verstrekking en koppeling van de in deze wet genoemde persoonsgegevens niet goed

datum 26 augustus 2022
kenmerk
pagina 4 van 5

uitvoerbaar is en dat de doelen van deze wet als gevolg daarvan niet of onvoldoende worden gerealiseerd.

Uitwerking van technische aspecten in de toelichting is onwenselijk

Zoals de Raad al eerder in zijn advies van 11 juli jl. heeft aangegeven is de Raad van mening dat de Memorie van Toelichting (MvT) niet de juiste plaats is om de technische details van de koppeling van de persoonsgegevens op te nemen. Ten eerste is het de vraag wat de haalbaarheid is van het voorgestelde technische proces; dit wordt momenteel nader onderzocht in afstemming met de betrokken organisaties. Ten tweede is niet bekend hoe lang de technische details gelijk blijven aan de details zoals opgenomen in de MvT nu de technologische ontwikkelingen voortdurend in beweging zijn.

Hoewel in de MvT op p. 10 wordt opgemerkt dat de technische kant van dit Wetsvoorstel naar aanleiding van het advies van de Raad van 11 juli jl. minder definitief is geformuleerd, constateert de Raad dat de MvT onder 2.3 (Technische en juridische waarborgen) nog steeds behoorlijk uitgebreid ingaat op de techniek. In het belang van de uitvoerbaarheid dringt de Raad erop aan om geen technische aspecten uit te werken in de MvT, maar om de vormgeving hiervan af te stemmen met de betrokken organisaties in de overleggen die over de technische aspecten thans gaande zijn.

Het meermaals verstrekken van persoonsgegevens is onwenselijk

In de MvT wordt nog steeds uitgegaan van meerdere verstrekkingen van persoonsgegevens door de Raad en de gerechten. Zoals in het eerdere advies van de Raad van 11 juli jl. is aangegeven is de Raad daar geen voorstander van. Hoe vaker er gegevens worden verstrekt, hoe groter de kans op fouten. De Raad ziet dan ook graag dat verwijzingen in de MvT naar het door de Raad en de gerechten meermaals verstrekken van persoonsgegevens verwijderd worden.

Verzoek om verwijdering van het burgerservicenummer aan de minister

Het nieuwe artikel 8, tweede lid van het Wetsvoorstel voorziet in de mogelijkheid voor de UHP KOT-ouder om een verzoek aan de minister voor Rechtsbescherming te doen tot verwijdering van het burgerservicenummer van de UHP KOT-ouder of diens uithuisgeplaatste kind van de lijst van UHP KOT-ouders en de lijst van uithuisgeplaatste kinderen. De minister voor Rechtsbescherming weegt het verzoek tot verwijdering af door de doelen van dit Wetsvoorstel af te wegen tegen de door de UHP KOT-ouder genoemde redenen voor vernietiging van deze persoonsgegevens.

De Raad ziet niet goed voor zich hoe dit in de praktijk zal uitpakken. Immers, ouders weten niet dat zij zijn opgenomen op een 'lijst' zoals tot stand gekomen na de koppeling en weten derhalve niet bij welk 'loket' zij zich kunnen melden totdat zij een ondersteuningsaanbod hebben ontvangen. Het is dan ook verstandig UHP KOT-ouders te wijzen op de mogelijkheid zich te laten verwijderen van de lijst bij het doen van het eerste ondersteuningsaanbod. Wanneer een UHP KOT-ouder hierop reageert en aangeeft dat hij/zij verder niet benaderd wenst te worden, behoort deze wens gerespecteerd te worden.

Wellicht ten overvloede wijst de Raad erop dat het UHP KOT-label niet in de bronsystemen van de Rechtspraak zal worden opgenomen. Verwijdering van gegevens uit de bronsystemen van de Rechtspraak is dan ook niet aan de orde.

Raad voor de
rechtspraak

datum 26 augustus 2022
kenmerk
pagina 5 van 5

WERKLAST

De Raad verwijst voor de werklastgevolgen korthedshalve naar hetgeen over de werklastgevolgen door de Raad naar voren is gebracht in zijn eerdere advies van 11 juli 2022.

CONCLUSIE

De Raad voor de rechtspraak onderkent het belang van het Wetsvoorstel. Het Wetsvoorstel stuit in zijn huidige vorm echter op een aantal zwaarwegende bezwaren. De Raad vraagt u daarom om het Wetsvoorstel op de in dit advies genoemde onderdelen te verduidelijken en aan te passen. Het verdient aanbeveling de uitvoeringsaspecten in kaart te brengen voordat verder wordt gegaan met het in procedure brengen van het Wetsvoorstel.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren.

| Hoogachtend,

Voorzitter Raad voor de rechtspraak